

Az új tanácsstagok kinevezésének háttere

Csak a háború után váltak ismertté azok az okok, melyek az Ideiglenes Intézőbizottság új tagjainak kinevezésekor szerepet játszottak.⁸⁷ Dr. Nagyot, a budapesti zsidó kórház orvosát egyik betege, dr. Vassányi István ajánlotta, aki Endre beosztottja volt a belügyminisztériumnak azon az osztályán, amely az új Zsidó Tanácsot létrehozta.⁸⁸ Török Sándor, az ismert író, ebben az időben letartóztatásban volt. Őt Bosnyák javaslatára nevezték ki, miután valaki közbenjárt Törökné nevében, aki természetesen szeretne volna kiszabadítani férjét. A kikeresztelkedett Török képviselte a Tanácsban a keresztény zsidókat. Dr. Gábor kinevezését a németek javasolták, hogy biztosítsák kapcsolatuk folytonosságát a zsidó vezetőkkel.

Berend és a Tanács. Messze a legvitatottabb kinevezés dr. Berend Béla szigetvári főrabbié volt. Törökhöz hasonlóan őt is Bosnyák ajánlotta, aki nek Lévai szerint Festetics Domonkos gróf, ez a híres antiszemita földbirtokos és képviselőházi tag úgy mutatta be, mint „tisztafejű, nacionalista zsidó papot”⁸⁹. Jóllehet rendőrségi kihallgatásán, mielőtt megvádolták volna népellenes bűncselekményekkel (lásd a továbbiakban), Berend elismerte, hogy csakugyan megkereste Bosnyákok, méghozzá Festetics javaslatára,⁹⁰ tárgyalásán és azután mindig azt mondotta, hogy ezt saját kezdeményezéséből, egy cionista csoport döntése nyomán tette. A védelem egyik tanújának, Kálmán Imrének a vallomására hivatkozva Berend váltig azt állítja, hogy még 1941-ben, a Betar nevű jobboldali revizionista cionista csoport összejövetelén néhány aggódó zsidó, köztük Szilágyi Dénes, Varga Imre és Kauders Ferenc elhatározta, hogy kapcsolatba lép a szélső-jobboldal vezéralakjaival azok „cionizálása” végett, és rá osztották ki Bosnyákok.⁹¹

Berend Béla 1911. január 12-én született Budapesten, és New Yorkban halt meg 1987 júniusában. Szülei Presser Adolf és Mária Regina. Legtöbb kortársa szerint fiatal rabbiként rendkívül indulatos, kissé kényszeres nonkonformista volt, idealisztikus és ideologikus politikai eszmék vezérelték. Munkácsi úgy véli, magatartásában az ország hagyományos, kapitalista zsidó vezetésével szembeni kihívó, forradalmi álláspont tükröződött.⁹² Berend állítólag ugyanezt a megvetést tanúsította a szigetvári hitközség vezetése iránt is.⁹³ Haragja elsősorban a gazdag, kitért zsidók ellen irányult, akik, nézete szerint, a szegények rovására különleges kiváltságokkal bírtak. Az asszimilációs hagyományos vezetés hazafias álláspontjával (3. fejezet) szemben Berend meggyőződéssel vallotta, hogy a zsidóságnak nincs helye Magyarországon, és ki kellene vándorolnia.⁹⁴ A gazdagokkal, a kitértekkel és a hivatalos vezetők hazafiasságával való nyílt szembenállása kapóra jött Bosnyák Zoltánnak. Mindketten úgy vélték,